

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

СЕКЦІЯ № 4

МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Загребнюк Дар'я Михайлівна
здобувачка 1-го курсу магістратури
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ЗМІНА КЛІМАТУ

В умовах сучасних глобальних викликів зміна клімату стала однією з найбільших загроз з безпеки для людства та стабільності міжнародних відносин. Міжнародне право відіграє ключову роль у формуванні зобов'язань держав щодо боротьби зі змінами клімату, зокрема через укладення міжнародних договорів. Держави зобов'язані вживати активні заходи для зменшення шкідливого впливу на клімат, проте в умовах екологічних викликів постає питання щодо ефективності наявних механізмів та їх удосконалення для досягнення сталого розвитку.

Одним із фундаментальних міжнародних договорів, який регулює питання зміни клімату є Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, яка набула чинності 21 березня 1994 року. Головною метою Конвенції є запобігання небезпечному антропогенному впливу на кліматичну систему шляхом стимулювання скорочення викидів парникових газів, і таким чином уникнути небезпечних кліматичних змін [1]. Однак проблематикою даної Конвенції було те, що вона юридично не зобов'язувала підписантів скорочувати викиди парникових газів і не містила цільових показників або графіків для цього. Але вимагала частих зустрічей між ратифікуючими країнами, відомих як Конференція сторін [2].

Конвенція закріплює два фундаментальних принципи – «спільної, але диференційованої відповідальності» та «належної обачності». Що стосується першого принципу, то він означає, що всі країни мають спільну відповідальність

за боротьбу зі зміною клімату, однак розподіляється вона неоднаково, оскільки вважається, що розвинені країни зробили більший внесок у забруднення атмосфери. А принцип «належної обачності» вказує на те, що країни повинні вживати попереджувальні заходи, а в разі загрози значної шкоди, держави повинні вживати заходів для її запобігання, навіть якщо існує недостатня наукова визначеність [1].

Для усунення прогалин та розширення Конвенції був прийнятий у 1997 року Кіотський протокол, який набув чинності у 2005 році, та став першим юридично обов'язковим кліматичним договором [3]. Він визначив основні механізми, що мають застосовувати країни для досягнення намічених у Конвенції цілей та створив систему моніторингу прогресу країн.

Ще одним міжнародним договором, який регулює питання зміни клімату є Паризька угода 2015 року, яка є найзначнішою глобальною кліматичною угодою на сьогодні [4]. Вона вимагає від усіх країн взяти зобов'язання щодо скорочення викидів, з метою запобігання підвищення глобальної середньої температури. Угода зобов'язує усіх сторін докладати максимум зусиль через свої національні плани дій щодо клімату, тобто «національно визначені внески». Що включає вимогу щодо звітування про свої викиди та глобальне підбиття підсумків кожні 5 років [5].

У контексті Європейської конвенції з прав людини, регулювання зміни клімату розглядається крізь призму захисту прав людини [6]. При цьому хоча Конвенція безпосередньо не містить прямих положень щодо екології, однак Європейський суд з прав людини поступово розширює свою юрисдикцію, розглядаючи екологічні справи, зокрема і ті, які пов'язані зі зміною клімату.

При цьому, при поданні заяви до Суду посилаються на порушення статі 2 та статті 8 Конвенції. Що стосується 2 статті, то вона гарантує право на життя і кліматичні кризи можуть бути розглянуті як загроза зазначеному праву. А щодо положень статті 8 – право на приватне та сімейне життя, то це право може бути порушено, шляхом впливу на безпечне середовище проживання та здоров'я

громадян, у випадках, коли держава не вживає заходів для захисту населення від екологічних загроз.

Одним із прикладів того, як зміни клімату можуть впливати на права людини є справа за заявою швейцарської асоціації Verein KlimaSeniorinnen Schweiz та інших проти Швейцарії, в якій стверджувалося, що країна не вжила належних заходів для пом'якшення наслідків зміни клімату. Зрештою ЄСПЛ встановив, що стаття 8 Конвенції охоплює право осіб на ефективний захист державними органами від серйозних негативних наслідків зміни клімату для їх життя, здоров'я, добробуту та якості життя. Суд встановив, що основним обов'язком держави є ухвалення та застосування правил і заходів, здатних пом'якшити існуючі та майбутні наслідки зміни клімату [7].

А також Суд встановив деякі конкретні обов'язки держав, а саме (i) прийняття цільових показників скорочення викидів парникових газів; (ii) надання доказів дотримання таких цілей; (iii) діяти своєчасно, відповідним і послідовним чином під час розробки та впровадження заходів; та (iv) публічне оприлюднення важливої інформації щодо державних заходів щодо боротьби зі зміною клімату [8].

В цьому рішенні Суд конкретизував поняття «потерпілі» у контексті зміни клімату, а саме вказав на те, що необхідно довести, що існує висока інтенсивність впливу негативних наслідків зміни клімату на заявників, а також нагальна потреба у забезпеченні індивідуального захисту заявників [8].

Крім того, варто звернути увагу на достатньо відому справу Duarte Agostinho та інші проти Португалії та 32 інших держав, де група молодих людей звинуватила уряди у недостатніх діях щодо боротьби зі зміною клімату. Позивачі стверджували, що нездатність урядів вжити достатні заходи для запобігання зміні клімату є порушення їхніх прав, які гарантовані Конвенцією. Однак ЄСПЛ визнав скаргу неприйнятно, так як заявники не вичерпали всіх національних засобів правового захисту. А також Суд вказав, що у даній справі не було підстав для екстериторіальної юрисдикції [9].

Отже, зміна клімату є одним із найважливіших викликів для сучасного світу, що впливає не лише на планету, а й на права людини. Міжнародне право, зокрема шляхом укладення договорів, спрямоване на стимулювання країн до активної боротьби з цією загрозою. Проте ефективність цих механізмів викликає сумніви, так як така глобальна проблема як зміна клімату, потребує систематичних та термінових дій, які можуть зупинитися через відсутність належних правових механізмів. Таким чином, на держави покладається обов'язок не лише приймати нормативні документи, що спрямовані на регулювання проблематики зміни клімату, а також активно діяти, для забезпечення екологічної безпеки та захисту осіб від наслідків кліматичних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рамкова Конвенція ООН про зміни клімату. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text
2. Timeline: UN Climate Talks. Council on Foreign Relations. URL : <https://www.cfr.org/timeline/un-climate-talks>
3. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
4. Паризька угода. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text
5. Key aspects of the Paris Agreement. UNCC. URL : <https://unfccc.int/most-requested/key-aspects-of-the-paris-agreement>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Case of Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland (Application no. 53600/20) : Judgment European Court of Human Rights, 9 April 2024. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233206>
8. EU Court Deems Climate Inaction Amounts to Violation of Human Rights / G. Elliott et al. Home | Jones Day. URL : <https://www.jonesday.com/en/insights/2024/05/european-court-landmark-ruling-deems-climate-inaction>

9. Case of Duarte Agostinho and others v. Portugal and 32 others (Application no. 39371/20) : Judgment European Court of Human Rights, 9 April 2024 . URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233261>

Ключові слова: зміна клімату, міжнародне право, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, Кіотський протокол, Паризька угода, Європейська конвенція з прав людини, Європейський суд з прав людини, права людини.

Науковий керівник: доктор філософії в галузі міжнародного права, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Гребенюк Дмитро Олегович.

Степаненко Руслана Андріївна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу

факультету судового та міжнародного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Глобальна зміна клімату є однією з найсерйозніших загроз для людства і впливає на всі аспекти життя на Землі [6]. Зміна клімату спричиняє екстремальні погодні явища, підвищення рівня моря, втрату біорізноманіття та інші негативні наслідки. Міжнародна спільнота визнала необхідність узгоджених зусиль для боротьби зі зміною клімату і підписала низку міжнародних угод та конвенцій [6].

Одним з ключових інструментів є Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (РКЗК ООН), прийнята в 1992 році. Її мета – стабілізувати концентрацію парникових газів в атмосфері на рівні, який не матиме небезпечного антропогенного впливу на клімат Землі. РКЗК ООН базується на принципі спільної, але диференційованої відповідальності за зміну клімату [2].

Шевель Юлія Олегівна	
МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ У ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	166
Boiko Veronika	
THE ROLE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT (ICC) IN THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS.....	170
СЕКЦІЯ № 4. МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО.....	176
Загребнюк Дар'я Михайлівна	
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ЗМІНА КЛІМАТУ.....	176
Степаненко Руслана Андріївна	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	180
СЕКЦІЯ № 5. МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО.....	185
Андрущенко Анна Олександрівна	
ПРОБЛЕМА НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА БОРОТЬБА З НЕЮ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ.....	185
Басюк Вікторія Вікторівна	
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕГУЛЮВАННІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ....	189
Белова Лідія Максимівна	
ПРАВО НА ПРИТУЛОК У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МІГРАЦІЙНИХ КРИЗ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	192
Бойко Альона Сергіївна	
ЩОДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ БІЖЕНЦІВ ТА МІГРАНТІВ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	196
Димура Катерина Володимирівна	
МІГРАЦІЙНА КРИЗА В ЄС: ПОШУК БАЛАНСУ МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ.....	201
Костенко Іван Віталійович	
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У БОРОТЬБІ З НЕЗАКОННОЮ МІГРАЦІЄЮ.....	205
Кругієва Катерина Анатоліївна	
ЕВОЛЮЦІЯ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ.....	209
Ліфєрова Владислава Владиславівна	
ОСОБИСТИЙ ЗАКОН УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	212
Пугач Марина Віталіївна	